

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ВОЄВІДКО ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.147.134:786 (043.3)

**МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ
ВИКОНАВСЬКИХ ТРАДИЦІЙ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ
СТОРИЧЧЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент,
Заслужений працівник культури України
ГОРБЕНКО Сергій Семенович,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
професор кафедри методики музичного
виховання та хорового диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ГУРАЛЬНИК Наталія Павлівна,
Інститут мистецтв Національного
педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова, професор
кафедри фортепіанного виконавства
та художньої культури

кандидат педагогічних наук, доцент
ГУСЕЙНОВА Лариса Василівна,
Ніжинський державний університет імені
Миколи Гоголя, декан факультету
культури та мистецтв.

Захист відбудеться 22 лютого 2010 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 20 січня 2010 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Політика України в галузі освіти, культури і мистецтва спрямована на відродження та розвиток національних традицій, оновлення духовного життя нації, переосмислення історико-культурних надбань народу. У Національній доктрині розвитку освіти України XXI ст., Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» проголошується, що вона органічно поєднана з історією та народними традиціями, зі збереженням та збагаченням культури українського народу. Вона стала важливим інструментом національного розвитку завдяки осмисленню досягнень вітчизняної педагогіки, зокрема музичної освіти.

Теоретичні положення даної проблеми розглянуто в роботах відомих психологів (Б. Ананьев, Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов), педагогів (А. Алексюк, І. Зязюн, В. Луговий, А. Макаренко, О. Мороз, М. Палтишев, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, К. Ушинський, А. Щапов, М. Ярмаченко).

Філософсько-історичний аспект становлення та розвитку українських культурних традицій досліджували М. Антонович, В. Біблер, С. Гончаренко, М. Грушевський, Д. Донцов, М. Драгоманов, І. Зязюн, М. Каган, І. Огієнко, Ю. Руденко, О. Субтельний, З. Хижняк, П. Юркевич. Системний аналіз останніх видань свідчить про те, що до характеристики виконавської та педагогічної діяльності звертались В. Антонюк, О. Бенч-Шокало, С. Грица, Ж. Дедусенко, М. Степаненко, К. Черемський.

Виконавській підготовці студентів-піаністів присвячено праці О. Алексєєва, Л. Баренбойма, Л. Гінзбурга, Н. Голубовської, Н. Гуральник, Л. Гусейнової, Г. Когана, Г. Курковського, Л. Ніколаєва, Г. Нейгауза, Г. Падалки, С. Савшинського, О. Щолокової, Б. Яворського та інших. Сучасна теорія та методика музичної освіти розглядає виконавські традиції як невід'ємну частину фахової підготовки майбутнього вчителя музики (А. Болгарський, С. Горбенко, Т. Завадська, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, М. Фейгін, В. Шульгіна, О. Щолокова).

Українська музично-виконавська традиція збагачена плідною діяльністю видатних педагогів, піаністів, а саме: В. Барвінського, Г. Беклемішева, П. Луценка, М. Старкової, М. Тутковського та ін., серед яких визначне місце займає Володимир Пухальський, герой праці, заслужений професор України, перший ректор Київської консерваторії. Однак, українські виконавські традиції, які функціонували у музично-педагогічній діяльності фундаторів національної фортепіанної школи, В. Пухальського та були продовжені його учнями кінця XIX – початку XX сторіччя (А. Альшвангом, Г. Артоблевською, І. Берковичем, Г. Коганом, Д. Клімовим, К. Михайловим, Б. Мілічем, Л. Ніколаєвим) ще не систематизовані належним чином, не отримали всебічного вивчення і не мають гідного практичного застосування у навчально-виховному процесі вищих педагогічних закладів, зокрема з опанування основного музичного інструмента (фортепіано) і

концертмейстерської та ансамблевої підготовки, а також у курсі методики викладання гри на музичних інструментах, що знижує ефективність музичної освіти. Натомість їх використання безперечно сприятиме покращенню фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Таким чином, соціально-історична та педагогічна значущість проблеми використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя, її актуальність теоретична та практична доцільність і перспективність, недостатнє висвітлення у наукових дослідженнях зумовили вибір теми дисертаційного дослідження *«Методика використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у фаховій підготовці майбутнього учителя музики»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри методики музичного виховання, вокалу і хорового диригування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: «Науково-методичні засади музичної освіти студентів». Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 6 від 03.03. 2005 р.) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень АПН України у галузі педагогіки та психології (протокол № 5 від 24 травня 2005 р.).

Мета дослідження – розробити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити методику використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Предмет дослідження – методика використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у підготовці фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах.

Досягнення мети дослідження передбачало вирішення таких завдань:

1. Висвітлити історичні умови функціонування виконавських традицій в Україні.

2. Охарактеризувати зміст та функції українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя, зокрема особливості методики виконавської підготовки представників школи В. Пухальського як еталонної.

3. Проаналізувати стан використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у сучасному процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики.

4. Визначити критерії та встановити рівні готовності студентів до використання українських виконавських традицій.

5. Розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику використання виконавських традицій кінця XIX – початку XX ст. у процесі підготовки вчителя музики.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять концептуальні положення теорії художнього пізнання (Л.Виготський, Л.Закс, М. Каган, Є. Крупнік); освітні документи про основні положення стратегії розвитку вищої освіти в Україні (В. Андрущенко, Г. Балл, Б. Братусь, Р. Вендровська, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, Г. Падалка); висновки досліджень про необхідність аналізу суспільно-історичних явищ (Д. Антонович, М. Гримич, І. Касавін, Ю. Руденко); психолого-педагогічна теорія розвитку професійних якостей особистості в процесі різних видів мистецької діяльності (Ф. Василюк, О. Щолокова); фундаментальні праці з методики навчання гри на фортепіано (О. Алексєєв, Л. Баренбойм, Д. Герасимович, Л. Голубнича, Г. Коган, Н. Любомудрова, Б. Міліч, Г. Нейгауз, Ю. Некрасов, В. Ципін, В. Шульгіна).

Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс взаємодоповнюючих **методів дослідження**, *теоретичних*: вивчення, аналіз та узагальнення історичних, наукових, педагогічних та методичних джерел дослідження, порівняння, оцінювання; *емпіричних*: педагогічне спостереження, тестування, опитування (усне та письмове), обговорення, бесіди, інтерв'ю, анкетування, творчі завдання; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний); кількісний та якісний аналіз результатів дослідження і статистичної обробки отриманих даних.

Організація дослідження. Робота проводилася в три етапи (2004 - 2009 рр.)

На першому етапі (2004 – 2005 рр.) були вивчені праці з педагогіки і психології, виявлені методологічні, теоретичні засади дослідження, вивчений досвід роботи визначних педагогів-музикантів щодо фортепіанного виконавства, проаналізовані та узагальнені відповідні наукові положення.

На другому етапі (2005 – 2006 рр.) розроблена методика експериментальної роботи, проведено констатувальний експеримент, вивчено рівень фахової підготовки студентів, стан їх обізнаності з українськими виконавськими традиціями кінця XIX – початку XX сторіччя.

На третьому етапі (2006 – 2009 рр.) здійснювався формувальний експеримент, під час якого перевірялася дієздатність та ефективність розробленої методичної системи використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики. На основі теоретичного аналізу та практичної апробації запропонованої методики розроблені методичні рекомендації щодо використання українських виконавських традицій зазначеного періоду у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики. Систематизовані та узагальнені отримані наукові результати, сформульовані висновки дисертаційного дослідження, оформлений загальний текст дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів:

Вперше: актуалізовано проблему використання українських виконавських традицій у підготовці вчителя музики вищими педагогічними

навчальними закладами; розроблено методику фортепіанного навчання майбутнього вчителя музики на основі використання українських виконавських традицій, започаткованих В.Пухальським і продовжених його учнями та запропоновано критерії перевірки її ефективності у сучасному фортепіанному навчанні; визначено основні напрями навчання студентів із врахуванням та використанням педагогічних ідей українських педагогів-піаністів.

Уточнено сутність українських фортепіанно-виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя, які є впливовим формувальним матеріалом оптимізації фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Удосконалено умови використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у навчально-виховному процесі вищої школи.

Практичне значення дослідження визначається тим, що його матеріали можуть слугувати основою для підвищення ефективності занять з інструментально-виконавської підготовки студентів. Результати дослідження становлять підґрунтя для оновлення змісту та форм проведення занять з основного музичного інструмента, концертмейстерської та ансамблевої підготовки, курсів «Методика викладання гри на музичних інструментах», «Методика музичного виховання» для збагачення форм проведення педагогічної практики у вищих навчальних закладах, а також на уроках музики та в позакласній виховній роботі загальноосвітніх шкіл різного типу. Матеріали дисертації можуть бути використані для розробки спецкурсу з педагогічних технологій навчання гри на фортепіано, підготовки навчально-методичних посібників щодо застосування у навчальному процесі виконавських традицій, сформованих у кінці XIX – початку XX сторіччя. Отримані в ході дослідження результати можуть модифікуватися й використовуватися у навчальних закладах мистецького спрямування різних рівнів акредитації.

Одержані результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 9 від 24. 02. 2009), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 02-10/665 від 23. 03. 09 р.), Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського (довідка № 01/1205 від 17. 12. 2008 р.) та Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 295 від 17. 03. 2009 р.). В експерименті брали участь 210 студентів і 28 учителів музики загальноосвітніх шкіл м. Кам'янця-Подільського та його району. Загалом дослідженням було охоплено 238 осіб.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації та результати дослідження доповідалися на міжнародних, всеукраїнських, міжвузівських та університетських науково-практичних конференціях: *Міжнародні: «Наука і освіта 2005»* (Дніпропетровськ, 2005), науково-практична конференція, присвячена 190-

й річниці з дня народження Т. Г. Шевченка (Кам'янець-Подільський, 2005); *Всеукраїнські: «Микола Леонтович і сучасна освіта та культура»* (Кам'янець-Подільський, 2003), «Актуальні проблеми викладання музичних дисциплін у вищій школі» (Київ, 2004), «Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах впровадження інноваційно-освітніх технологій (Суми, 2008), «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики» (Київ, 2008), «Сучасна мистецька освіта: проблеми, технології, перспективи» (Ніжин, 2008); щорічних звітних науково-практичних конференціях викладачів та аспірантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2003 – 2009 рр.); на засіданнях кафедри методики музичного виховання, вокалу і хорового диригування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2003 – 2009 рр.).

Публікації. Основні положення і результати дослідження відображено в 14 одноосібних публікаціях автора та в 1 статті у співавторстві, з них 9 – у провідних фахових виданнях.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаної літератури, що нараховує 195 найменувань (з них 11 іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг дисертації – 217 сторінок, з них 188 сторінок основного тексту. Робота містить 11 таблиць, 13 рисунків (5 схем, 8 діаграм), розташованих на 24 сторінках, додатки вміщено на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження, сформульовано завдання, розкрито теоретико-методологічні засади, охарактеризовано методи й етапи роботи, сформульовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** „*Теоретичні основи дослідження*” – розглянуто сутність творчо-педагогічних надбань українських виконавських традицій у філософському, психологічному, педагогічному, мистецтвознавчому аспектах; проаналізовано філософську, психолого-педагогічну, методичну літературу з проблеми дослідження, проведено порівняльний аналіз методів.

В умовах сучасного національного буття вирішального значення для України набуває проблема використання українських традицій та усвідомлення студентами своєї національної приналежності як детермінанти власного життя. Українські традиції є одними із найважливіших чинників формування майбутніх фахівців, оскільки являють собою синтез усіх визначальних надбань, що об'єднують педагогів єдиними ідеями, методами та прийомами організації навчально-виховного процесу.

На даний час існує низка визначень традицій серед яких можна виділити, з нашої точки зору, три найважливіші. Перше – трактується як функція передачі від покоління до покоління тих чи інших цінностей. Друге – постає як об'єктивний процес, оскільки він пов'язаний з перенесенням уваги дослідників на самі цінності, процес їх передачі та зміст, який підлягає передачі. Третій варіант тлумачення традицій можна назвати суб'єктивним, оскільки на перший план висувається ставлення даного покоління до минулого, його згода на наслідування або ж заперечення успадкування їх стереотипів. Деякими авторами традиції розглядаються як елементи соціальної і культурної спадщини, а також власне механізм їх передавання від покоління до покоління.

Отже, традиція – це своєрідна соціально-історична естафета, що забезпечує наслідувальний зв'язок поколінь. У їх формуванні беруть участь: *«когнітивні структури»* (І. Касавін), *стереотипізовані структури свідомості* (К. Чистов), *«установки» та «ідеали»* (А. Антонов), *накопичені змістові зразки відчуття, мислення та поведінки* (С. Шацький). Проте, традиції – змінний феномен. Динаміка їх наповнення функціонує у двох вимірах – *«вертикальному»* та *«горизонтальному»* (І. Колесникова) Стереотипізованість структур дозволяє розглядати традиції у відповідності з логікою законів історичного розвитку. В даному випадку їх динаміка може моделюватись як певна зміна етапів. Спочатку традиції зароджуються, з'являються значущі ідеї, на основі яких створюються програми діяльності та поступово формується інформаційний масив. Далі має місце прогресивний розвиток традицій, який веде до певного їх визнання, що якоюсь мірою насичує традиції новими елементами, не порушуючи при цьому їх фундації. Кореляція старого та нового забезпечується толерантним підходом до цінностей досвіду, що набув традиційного характеру.

Традиції є органічним елементом соціально-культурних реалій, що мають подвійну природу: одночасно об'єктивну та суб'єктивну, з концентрацією в собі історично вивіреного досвіду та з віддзеркаленням ціннісного вибору особистості, як їх носія. Разом з тим, традиції є перервними та нескінченними, змінними та сталими, тобто в їх сенсі функціонують і діалектично взаємодіють старе і нове. Все це дозволяє розглядати традиції як діалектичне продовження інноватики за умов її історичного визнання.

Доцільно зауважити, що традиції входять до культурних цінностей, які є результатом оцінки суб'єктами пізнання об'єктивно існуючого соціокультурного світу з позицій значущості його явищ для прогресивного розвитку певної галузі, що обумовлює їх функціонування. Традиції мають поліфункціональну природу та *виконують такі функції*: комунікативну, пізнавальну, дидактичну, світоглядну, оцінно-нормативну, інтегративну, регулятивно-креативну. *Комунікативна* функція забезпечує трансмісію здобутків, застосування чи нехтуванням їх відповідно до трансформації освітніх вимог.

Пізнавальна функція сприяє накопиченню, систематизації та формалізації виконавського досвіду, виробленню алгоритмів різних видів діяльності. У цій якості традиції сприяють формуванню матеріалу успадкування та забезпечують виникнення «колективної історичної пам'яті».

Дидактична функція подібна до комунікативної, проте, її специфіка полягає у способах передавання набутого досвіду, що відбувається в системі освіти в діалозі «викладач-студент». Викладач немов персоніфікує художньо-культурний спадок та виступає носієм знання і непорушним авторитетом. Ступінь довіри студента до педагога визначає й ступінь його довіри до існуючої традиції. Тому процес успадкування, в цьому випадку, постає в безпосередньо предметній формі та завжди емоційно забарвлений.

Світоглядна, оцінно-нормативна, інтегративна функції є ексцитативними та реалізовувались через формування особистих якостей. *Світоглядна* синтезує в цілісну й завершену форму сукупність чинників духовного світу особи (пізнавальних, емоційно-чуттєвих, оцінних, вольових); *оцінно-нормативна* реалізується через систему цінностей і норм, які є регуляторами суспільних відносин, культурно-духовними орієнтирами на певному історичному етапі розвитку суспільства; *інтегративна* об'єднує людей у певні етносоціальні спільноти за традицієзнавчими ознаками. Вона діє як у рамках традицій, так і за межами наявних традиційних норм, через глобальні інтегративні процеси у суспільстві і, зокрема, в освіті, що сприяє підвищенню рівня цілісності традицій та їх організованості. Ця функція консолідує традиційні норми, зберігає їх цілісність у трансмісійних процесах.

Регулятивно-креативна функція обґрунтовується різними науковими теоріями щодо традиції: соціологічною, яка є носієм суспільного набутку; психоаналітичною, що доповнює емоційну сферу культурологічною, та «несе» у собі культурні надбання; еволюціоністською, що потерпає від безперервних поступових змін через існуючі об'єктивні умови. Враховуючи концептуальні вимоги сучасного освітнього простору на всіх етапах його розвитку щодо обов'язкової наявності креативності у різних її проявах, можна говорити про винятковість цієї функції традицій.

Вивчення широкого кола історичних, освітянських, мистецтвознавчих та етнографічних джерел щодо функціонування традицій, як суспільно-історичного явища, дало нам змогу розкрити цей феномен у типологічних зв'язках. Відтак, виявлено характерні зв'язки традицій з етнопедагогікою у контексті обраних у дисертації позицій. Розгляд традицій, як національних українських, сприяв винайденню їх оціночних градацій у вітчизняному освітньому просторі, висвітленню концептуальної відповідності феномену традицій новій освітній парадигмі.

Відповідно, зміст педагогічної традиції розкривається у трьох взаємопов'язаних напрямках, що відповідають педагогічній аксіології, теорії та практиці. При цьому аксіологічний, з відображенням у ментальних структурах, має глибоке коріння. Попри це він стикується з соціокультурним контекстом. На даному рівні відбувається трансформація зовнішніх факторів

у власне педагогічні, що визначає соціально-культурні орієнтири для концептуально-теоретичних розробок сутності освітянського процесу, його мети та результатів, позицій суб'єктів, характеру взаємовідносин, суб'єктів та засобів спілкування, практичного досвіду реалізації наукових теорій.

У педагогічному ракурсі поняття «традиція» трактують як систему, що має національно-культурний, високоморальний характер, що входить до культуротрадицієзнавчого аспекту, як елемент соціальної й культурної спадщини та передається наступним поколінням і зберігається протягом тривалого часу в суспільстві в цілому або в окремих соціальних групах (С. Гончаренко). Аналіз традицій дав нам змогу виявити їх сутнісні характеристики і трактувати як явище, що відбиває об'єктивний послідовний зв'язок, завдяки чому унаслідуються думки відносно цілей, завдань та сутності педагогічного процесу, засоби та механізми реалізації мети, характер взаємодії суб'єктів освітньої діяльності.

Як стверджують музикознавці (К.Настояща, Т. Прокопович) виконавська діяльність двовимірна, а тому вона передбачає два типи діяльності – професійну та художню. Професійна виконавська діяльність передбачає виявлення аналогічного механізму у виконавському мистецтві та потребує спеціальних підходів, що зумовлені своєрідністю нормативних технологій обробки, систематизації та зберігання інформації в художній практиці. Оскільки нормативність у мистецтві реалізується через його універсалії, ми виділяємо категорію стилю, котрий трактується як висловлення деякої типологічної спільності, що формується в процесі колективної діяльності та передбачає повторюваність системно організованих елементів, які осмислюванні як вияв нормативності структур (стереотип). Таким чином, стиль є одним зі способів існування виконавської традиції, збігаючись з нею за її принциповою ознакою – нормотворчістю.

Українські виконавські традиції ми розглядаємо як тріаду, що ґрунтується на синтезі витоків; розвитку або трансмісії; трансформації – у відповідності з новою парадигмою освіти антропоцентричного характеру. Традиція – неперервний процес творення. Її створюють культура, соціальна згода та колективна віра. Традиції розглядаються нами, з одного боку, як продукт, т. б. певний завершений результат щодо сталих, загальноприйнятих, повторюваних способів, видів і методів діяльності, що вже утвердилися, своєрідний статичний стан. Це об'єктивація сутності традиції в реальній дії з віддзеркаленням у індивідуальній свідомості на побутовому рівні. З іншого боку, традиція розглядається нами як динамічний процес розвитку, постійного якісного удосконалення, тобто йдеться про трансмісію традицій з елементами трансформації.

Використання українських виконавських традицій, як окремого шару специфічної музично-педагогічної діяльності, передбачає набуття певних навичок та цільових настанов. Їх можна розглядати як один із компонентів культури – субкультуру. Репрезентуючи художньо-естетичну сутність, вони є, з одного боку, механізмом читання, відтворення і трактування музичного

тексту, з іншого – носієм традиції такого читання. Таким чином, вони водночас є й певною мовою спілкування (професійною), і кодом до мови культури, до створюваних нею текстів, а отже, і смислів. Іншими, виконавські традиції не зводяться до типових дій та вмінь, навпаки вони містять у собі організовану, що пройшла крізь усвідомлення «людиною культурною», навколишньої та його власної природи. Таким чином, у культурологічному аспекті виконавські традиції не є чимось зовнішнім або примусово обов'язковим для створення художньої моделі духовних процесів, а матеріалом для креативного осмислення.

Різностороння семантика виконавських традицій дозволяє висвітлити бінарність прихованого в ній явища, феномен якого розкривається на мікро- і макрорівнях пізнання: перший надає уявлення про окремий вид гуманітарної діяльності, одну з її форм; другий – розкриває єдність її галузевих складових, їх загальної сутності. Це уможливило розгляд виконавських традицій у різних площинах – інтегративній та спеціальній, що відповідає сучасному стану і потребам системи науки.

Як показало наше дослідження українські виконавські традиції кінця XIX – початку XX сторіччя з окресленими витоками та відповідним базисом, серед очільників яких були А. Альшванг, А. Артоболевська, І. Беркович, Г. Коган, С. Короткевич, М. Лисенко, К. Михайлов, Б. Міліч, Л. Ніколаєв, В. Пухальський, М. Тутковський, А. Штосс-Петрова, Б. Яворський, можуть слугувати якісній підготовці фахівців за наступними параметрами: виховання здатності самостійного вирішення студентами художньо-виконавських завдань з відповідними етапами в роботі над творами, які дозволяють забезпечувати навчально-виховний процес у школі за рахунок самостійного втілення інтерпретаційних ідей; підпорядкування технічної майстерності художньому аспекту вирішення виконавських завдань; глибоке проникнення в художній образ музичного твору на основі його художньо-педагогічного аналізу, що сприятиме ефективному сприйманню музики учнями загальноосвітніх навчальних закладів; творча організація роботи викладача з майбутніми вчителями музики, яка дозволяє розширити власні потенційні можливості; тривале збереження вивченого студентами музично-педагогічного репертуару, що дає змогу концентрувати увагу вчителя на ефективному плануванні та проведенні уроків музики; демократичне спілкування викладача зі студентами у процесі фахової підготовки, яке забезпечує спадкоємність демократичних принципів від фундаторів до нащадків.

Перспективність дослідження виконавських традицій, що склалися в кінці XIX – початку XX сторіччя ми вбачаємо у:

- необхідності їхнього беззупинного розвитку, що пов'язаний з постійним смислоутворенням «матричного» або генного рівня;

- наявності діалогізму (як внутрішнього, іманентного, так і зовнішнього, трансцендентного) на рівні загальнокультурних традицій, національних та індивідуальних традиційних виконавських вимог;

– прагненні до адекватності інтерпретації фортепіанних творів, яка обумовлена подальшими парадигмальними змінами в музичній освіті, що спираються на традиції;

– засвоєнні традицієзнавчої спадщини минулого, що дає позитивні наслідки у фаховій підготовці майбутніх учителів музики.

У **другому розділі** – «Дослідно-експериментальна робота з використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики» – визначено критерії та показники готовності студентів до використання виконавських традицій, висвітлено хід та результати констатувального експерименту, розкрито методика використання українських фортепіанно-виконавських традицій у навчально-виховному процесі майбутніх вчителів музики, проаналізовано зміст і результати формувальної дослідно-експериментальної роботи.

Характеристика структурних компонентів та сфер прояву наявних знань у студентів дозволив нам визначити критерії стану готовності використання українських виконавських традицій зазначеного періоду. З урахуванням сучасного змісту занять із фахових дисциплін та у процесі проведення педагогічної практики студентів нами визначено такі критерії: наявність спонукальних мотивів навчально-виконавської діяльності, рівень теоретичної підготовки, міра творчої спрямованості особистості, сформованість естетичних ціннісних орієнтацій та рівень виконавських умінь.

Констатувальний експеримент включав чотири етапи: *інформативний*, у ході якого з'ясовувався рівень загальної обізнаності респондентів з проблемою використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя; *комунікативний*, що передбачав виявлення трансмісійних шляхів українських виконавських традицій зазначеного періоду з органічним їх застосуванням у фаховій підготовці майбутніх учителів музики; *самостійний*, який дав змогу за рахунок оптимізації процесу фахової підготовки студентів отримати потужну мотивацію у самостійному знаходженні трансформативних процесів щодо використання традицій; *креативний*, етап довершеного продуктивного осмислення і творчого використання виконавських традицій під час педагогічної практики студентів та у подальшій діяльності вчителя музики.

На основі визначених критеріїв та їх показників нами було встановлено рівні готовності студентів до використання українських виконавських традицій. Ми виділили три умовних рівні: *виконавської індіферентності* – (низький рівень), який характеризується мало усвідомленою мотивацією, елементарною теоретичною підготовкою з досліджуваної проблеми; *виконавської грамотності* – (середній), що має ознаки усвідомлення спонукальних мотивів, задовільної теоретичної підготовки, слабо вираженого творчого сприймання, часткового володіння виконавськими прийомами майстрів; *виконавської компетентності* – (високий рівень), що

характеризується усвідомленою мотивацією, достатньою теоретичною підготовкою, творчим сприйманням та продукуванням, сформованими виконавськими навичками, що базуються на свідомому використанні українських виконавських традицій, креативним підходом у поданні музичного матеріалу учням загальноосвітніх навчальних закладів.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що готовність майбутніх учителів до використання виконавських традицій не завжди відповідає запропонованим вимогам. Це пов'язано, в першу чергу, з методикою викладання та методичним забезпеченням студентів. Так, рівень *виконавської індиферентності* (низький) було виявлено у 48,4% респондентів. Невелика кількість досліджуваних осіб віднесена нами до середнього рівня – *виконавської грамотності* (28,8%). Це пояснюється тим, що значна частина майбутніх учителів отримують уривчасті, безсистемні, знання в ході вивчення зазначених дисциплін, а у певного відсотка студентів має місце природна схильність до освоєння історичних фактів з музичної педагогіки, що свідчить про їх часткові знання з історії та теорії фортепіанного виконавства та належного застосування традицій у практичній роботі.

Найменша кількість студентів (22,7%), віднесених до рівня *виконавської компетентності* (високий рівень) пояснюється практичною відсутністю систематичної, цілеспрямованої, послідовної роботи із застосування виконавських традицій у фаховій підготовці майбутніх учителів музики.

Отже, результати, отримані нами в ході констатувального експерименту, дозволили намітити шляхи цілеспрямованого керівництва фаховою підготовкою студентів та розробити спеціальну методику використання українських фортепіанно-виконавських традицій в процесі застосування якої відбувалась реалізація чотирьох змістових блоків щодо досягнення ефективності фахової підготовки майбутніх учителів музики з відповідною поетапністю її реалізації в ході формувального експерименту.

Розроблена методика використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя включала в себе чотири змістових блоки фахової підготовки майбутніх учителів музики, що дали змогу різнобічно підготувати студента до його майбутньої музично-педагогічної діяльності: *оптимізація процесу фахової підготовки за рахунок індивідуального підходу до фахової підготовки студентів; активізація формування виконавських умінь на основі використання здобутків українських виконавських традицій; вироблення у студентів парадигмальних стандартів до художнього аналізу музичних творів на основі використання матеріалів українських фортепіанно-виконавських традицій; набуття умінь відбору репертуару з його тривалим збереженням у концертній готовності.*

Згідно першого змістового блоку фахової підготовки майбутніх учителів музики її оптимізація досягалась за рахунок таких методів: візуального підсилення, розкриття музичного сенсу, методу концептуального бачення твору, методу деталізованої скрупульозності, раціональної виправданості,

методу епізодичного відтворення музичного твору, методу особистісно-креативної ідентифікації, методу цілісності інтерпретації, художньо-правдивої сентенції, вдумливої самостійності, артикуляційної відповідності, інтонаційного зерна та методу фактурної компетентності. Другий блок реалізовувався шляхом використання наступних методів: повної творчої свободи, асоціативної пластичності, виявлення причин перешкод, свідомої роботи над технікою, ескізного відтворення, активного ініціативного мислення, технічної свободи та методу ексцитаційності туше, що сприяли активізації процесу формування виконавських умінь зокрема, та процесу фахової підготовки загалом.

Наступним змістовим блоком переслідувалась мета формування у студентів парадигмальних підходів до аналізу музичних творів засобами таких методів як: системного аналізу, кваліфікованого самоконтролю, типологічної спільності, доповнюючої компетентності, методу визначення відповідності метро-ритмічної структури та жанрової приналежності, методу моделювання динаміки, мелодичного навантаження, гармонічної реконструкції та тривалого збереження засвоєного матеріалу.

Останній блок методики передбачав формування вмій відбору репертуару із залученням наступних методів: застосування репертуарних книжок, серіації, класифікації, різноплановості, синтезу музичного та поетичного, використання батьківського матеріалу.

Реалізація методики використання українських виконавських традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики проходила в чотири етапи. *Перший етап – фундаментальний*, забезпечив студентів глибокими теоретичними знаннями та дав ключові знання за чотирма змістовими блоками; *другий – синтезуючий*, сприяв перевірці теорії шляхом практичних утілень традиційних вимог розробленої методики з поглибленням знань за усіма параметрами змістових блоків; *третій етап – рефлексивно-оцінний* сприяв набуттю у студентів умінь аналізу та рефлексії у власній оцінці, четвертий етап - **креативний**, дав можливість вільного застосування методики використання українських виконавських традицій у власній музичній лабораторії майбутнім учителем музики.

У ході формувального експерименту було вирішено наступні завдання: експериментально перевірено ефективність запропонованої методики використання українських виконавських традицій у фаховій підготовці майбутніх учителів музики; виявлено динаміку зростання показників фахової підготовки майбутніх педагогів; зафіксовано переваги використання розробленої методики в музично-освітньому процесі вищої школи для підготовки майбутнього вчителя музики загальноосвітньої школи.

Порівняльний аналіз контрольних зрізів на початку і по завершенні формувального експерименту показав якісне зростання рівня всіх компонентів використання вказаних виконавських традицій (табл. 1).

Динаміка рівнів готовності використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX ст. (у %)

Група \ Рівень	Високий		Середній		Низький	
	Початк. зріз	Кінц. зріз	Початк. зріз	Кінц. зріз	Початк. зріз	Кінц. зріз
Експериментальна	21,4	44,6	50	42,8	28,6	12,6
Контрольна	24,1	27,8	48,1	50	27,8	22,2

Зіставлення результатів початкового і кінцевого зрізів у експериментальній групі дозволяє виявити значне збільшення кількості студентів з високим рівнем готовності до використання українських виконавських традицій зазначеного періоду (з 21, 4% до 44, 6%) за рахунок їх переходу із середнього рівня (з 50% до 42, 8%). У контрольній групі помітного збільшення кількості студентів високого рівня не виявлено (відповідно 24, 1% і 27, 8%). Слід відмітити, що за час формувального експерименту у контрольній групі значна частина досліджуваних осіб залишилась на середньому та низькому рівнях (50% та 22, 2%), а в експериментальній групі показники низького рівня знизилися з 28, 6% до 12, 5%.

ВИСНОВКИ

Результати теоретичного і експериментального дослідження підтвердили правомірність обраної проблеми, засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для таких **висновків**:

1. Звернення до вітчизняних педагогічних традицій в Україні є однією з особливостей духовного життя нашого суспільства. Незважаючи на те, що традиція передусім є основною формою формальної спадкоємності, в мистецтві вона переважно проявляє себе як форма неформальної спадкоємності. Адже носієм мистецтва є творча еліта й насамперед – особистість як творець. Традиція передбачає, в першу чергу, відчуття історії не лише як такого явища минулого, але і як сучасного. Перед кожним новим поколінням традиція постає як готовий зразок цінностей, відношень, діяльності.

2. Дослідження українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя підтвердило необхідність вивчення широкого кола філософських, історичних, педагогічних, мистецтвознавчих та етнографічних джерел, проведення комплексного дослідження особливостей формування та становлення українських освітянських традицій, як суспільно-історичного явища, що дало змогу розкрити їх поліфункціональність (комунікативну, пізнавальну, дидактичну, світоглядну, оціночно-нормативну, інтегративну, регулятивно-креативну), сприяло виявленню цього феномену в типологічних

зв'язках; дозволило висвітлити контекстуальну відповідність традицій новій освітній парадигмі.

3. Доведена у ході дослідження багатогранність змісту і різноманітність методів, що накопичились у процесі формування українських виконавських традицій, складають ґрунтовну музично-педагогічну теорію і практичне надбання України кінця XIX – початку XX сторіччя, оскільки ознаменували собою важливий етап в історії становлення національної мистецької педагогіки. Аналіз функціонування українських виконавських традицій кінця XIX – поч. XX століття, їх сутнісна характеристика, культурно-педагогічна цінність та особливості формування з подальшою трансмісією і визначенням прогресивної ролі у підготовці майбутнього вчителя музики показали ефективність та нагальну потребу використання даних традицій у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. Набутий досвід теорії і практики українського фортепіанного виконавства минулого дає змогу високо оцінити прогресивність традицій, глибше зрозуміти багатство цих неперевершених напрацювань у сучасних освітніх умовах. Педагогічна спадщина одного з фундаторів української фортепіанної виконавської школи В. Пухальського визначена як динамічне явище, яке набуло розвитку і збагатилося вжитковим змістом у діяльності його послідовників на великому культурно-освітньому просторі має бути використана вищою школою для ефективної підготовки фахівців.

4. У дослідженні визначено критерії оцінювання рівня готовності майбутніх учителів музики до використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя. Це – наявність спонукальних мотивів навчально-виконавської діяльності, рівень теоретичної підготовки, міра творчої спрямованості особистості, сформованість естетичних ціннісних орієнтацій та рівень виконавських умінь. Під час констатувального етапу дослідження були виокремлені рівні готовності майбутніх учителів музики до використання вказаних традицій виконавської компетентності (високий), виконавської грамотності (середній), виконавської індиферентності (низький).

5. На підставі узагальнення теоретичних положень і результатів констатувального експерименту розроблено поетапну методику використання українських виконавських традицій, яка структурована чотирма блоками, а саме: оптимізація процесу фахової підготовки за рахунок залучення українських виконавських традицій; активізація формування виконавських умінь на основі використання здобутків українських фортепіанно-виконавських традицій; вироблення у студентів парадигмальних підходів до художнього аналізу музичних творів; набуття умінь відбору репертуару. У процесі формувального експерименту перевірено ефективність запропонованої методики використання українських інструментально-виконавських традицій та виявлено динаміку зростання показників фахової підготовки майбутніх вчителів. У дисертації зроблено класифікацію методів, які входять до розробленої нами методики: за джерелом знань, за приналежністю, за характером пізнавальної діяльності та за дидактичними

цілями, які входять до розроблених змістових блоків, що були реалізовані в навчально-виховному процесі з підготовки майбутніх учителів музики.

6. Методика використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя була реалізована у чотири етапи, де перший – *фундаментальний*, забезпечив студентів глибокими знаннями теоретичних положень та виконавських умінь; другий – *синтезуючий*, дав змогу перевірити теоретичні знання у поєднанні з практичним їх утіленням, третій етап – *рефлексивно-оцінний* сприяв набуттю у студентів вмінь аналізу та четвертий етап – *креативний*, дозволив студентам творчо застосовувати розроблену нами методику у власній практичній діяльності.

7. Результати дослідження показали, що підвищення рівня фахової підготовки за рахунок використання українських виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у майбутній фаховій діяльності студентів за даною методикою відбулося через залучення традицій наступного змісту: надання важливого значення розкриттю художнього змісту музичних творів з усвідомленням засобів їх використання у процесі музичного виховання школярів; парадигмальний підхід до художнього аналізу музичних творів з відповідною класифікацією відповідно до навчальних програм «Музика» загальноосвітніх навчальних закладів; перманентне формування критеріїв у репертуарній політиці, пристосованих до вікових та ситуативних аудиторій школярів; тривале збереження засвоєного навчального матеріалу для його подальшого продуктивного використання у майбутній діяльності вчителя музики.

8. Ефективність запропонованої методики виявилась у позитивній динаміці функціональних проявів готовності до використання виконавських традицій кінця XIX – початку XX сторіччя у студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи, а саме: в експериментальній групі результат кінцевого зрізу відрізняється від початкового на 23, 2%, в контрольній – різниця становить 3, 7%. Статистично підтверджені результати дослідження свідчать, що застосування запропонованої методики сприяє підвищенню рівня фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Виконана дисертація не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальшого дослідження потребують такі питання як функціонування традицій у сучасному освітньому просторі, трансформація традицій відповідно до нових освітніх вимог України.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:

1. Воевідко Л. М. В. В. Пухальський – виконавець і педагог // Л. М. Воевідко, З. П. Яропуд // Зб. наук. праць Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори (ПП Мошак М.І.), 2003. – Вип. 5. – С. 166–169.

2. Воевідко Л.М. Доцільність використання українських освітянських традицій у підготовці фахівців / Л.М.Воевідко // Зб. наук. праць Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005. – Вип. 6. – С. 145 – 149.

3. Воевідко Л.М. Українські виконавські традиції у контексті художнього відтворення музичних творів / Л.М.Воевідко // Зб. наук. праць Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2006. – Вип. 9. – С. 127 – 131.

4. Воевідко Л.М. Українські виконавські традиції у фаховій підготовці майбутніх учителів музики: технічний аспект / Л. М. Воевідко // Зб. наук. праць Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2007. – Вип. 13. – С. 178– 180.

5. Воевідко Л. М. Трансмисія українських виконавських традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя: В. В. Пухальський – Б. Л. Яворський – М. Д. Леонтович / Л.М.Воевідко // Зб. наук. праць Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2007. – Вип. 14. – С. 8– 10.

6. Воевідко Л.М. Українські виконавські традиції у контексті художнього відтворення музичних полотен студентами вищої школи / Л. М. Воевідко // Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць / редкол.: Н.В.Гузій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. – Вип. 8 (18). – С. 50– 53.

7. Воевідко Л.М. Експлицитні чинники активізації процесу засвоєння шкільного пісенного репертуару студентами у фаховій підготовці. Теоретичні питання культури, освіти та виховання / Л.М.Воевідко // Збірник наук. праць. за заг. ред. акад. АПН України Євтуха М.Б., уклад. – О.В.Михайличенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2008. – Вип. 35. – С. 66– 68.

8. Воевідко Л.М. Сутнісна характеристика поняття «традиція» та її культурно-педагогічна цінність / Л.М.Воевідко // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. статей / відп. ред. О.Я.Ростовський. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – Вип. 3. – С. 46– 51.

9. Воевідко Л.М. Хід та результати експериментальної перевірки ефективності методики використання українських виконавських традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя у фаховій підготовці майбутніх учителів музики / Л.М.Воевідко // Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори – 2006», 2009. – Вип. 2. – С. 236– 239.

10. Воевідко Л.М. Культурно-історичні умови становлення національної фортепіанної школи / Л.М.Воевідко // Наукові праці Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів : – вип. 2, в 2 т. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. ун-т, інф.-вид. від., 2003. – Т. 1. – С. 290– 292.

11. Воевідко Л.М. Педагогічна та творча діяльність Миколи Леонтовича в Києві (1918-1919 рр.) / Л.М.Воевідко // Матеріали до українського мистецтвознавства. Микола Леонтович і сучасна освіта та культура (до 125-річчя від дня народження) : наук. збірник. – К.; Кам'янець-Подільський: Медобори (ПП Мошак М.І.), 2003. – Вип. 4. – С. 25 – 27.

12. Воевідко Л.М. Формування виконавської майстерності студентів у класі фортепіано вищої школи / Л.М.Воевідко // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Актуальні проблеми викладання музичних дисциплін у вищій школі : зб. статей. – К., 2004. – Вип. 35. – С. 223– 230.

13. Воевідко Л.М. Дезидерати щодо шкільного пісенного репертуару навчальних програм з основного музичного інструменту фортепіано вищої школи / Л.М.Воевідко // «Наука і освіта 2005» Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2005. – Т. 29. – С. 6 – 9.

14. Воевідко Л.М. «Свою Україну любіть» – співзвучність шевченкового слова з музикою С.Людкевича (партія фортепіано в хоровій композиції «Чи ми ще зійдемося знову?») / Л.М.Воевідко // За матеріалами Міжнар. конф., присвяч. 190-й річчя з дня народження Т.Г.Шевченка: наук. праці Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2005. – Вип. 9. – С. 329– 335.

15. Воевідко Л.М. Трансформація традицій піаністики у сучасному освітньому просторі вищої школи / Л.М.Воевідко // Наукові праці Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів : вип. 4, в 3 т. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. держ. ун-т, ред.-вид. від., 2005 – Т. 1. – С. 144– 145.

АНОТАЦІЇ

Воевідко Л.М. Методика використання українських виконавських традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя у фаховій підготовці майбутнього учителя музики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2010.

Дисертацію присвячено проблемі використання українських виконавських традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя у навчально-виховному процесі вищої школи. Здійснено історико-теоретичний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми, розкрито зміст, структуру і динаміку функціонування традицій.

Науково обґрунтовано і визначено критерії та рівні готовності студентів до використання українських виконавських традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя з позиції структурних компонентів означеного феномену. Розроблено та експериментально перевірено поетапну методику

використання вказаних традицій. Методика використання українських виконавських традицій включала в себе чотири етапи, а саме: *фундаментальний, синтезуючий, рефлексивно-оцінний, креативний*, що дали змогу комплексно втілити методику у навчально-виховний процес вищої школи. У процесі її застосування виявлено позитивну динаміку у фаховій підготовці майбутніх учителів музики.

Ключові слова: українські виконавські традиції, методика використання, трансмісія, фахова підготовка.

Воевидко Л.Н. Методика использования украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия в профессиональной подготовке будущих учителей музыки. – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата педагогических наук за специальностью 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2010.

Диссертационное исследование посвящено проблеме использования украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия в учебно-воспитательном процессе высшей школы. Осуществлен историко-теоретичний аналіз наукової та методическої літератури по досліджуваній проблемі, раскрыто содержание, структура и динамика функционирования традиций.

Разработаны критерии и показатели использования украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия в профессиональном становлении будущего педагога-музыканта: мотивационный, предусматривающий стойкое позитивное отношение к украинским инструментально-исполнительским традициям; теоретической подготовленности, включающий владение теоретическими знаниями по проблеме исследования; творческой направленности, определяющий способность креативной подачи музыкального материала школьникам за счет приобщения украинских исполнительских традиций; эстетически ценностных ориентаций, отражающий способность к адекватному восприятию музыкальных произведений; исполнительских умений, выражающий способность к оптимальной интерпретации музыкального произведения.

Научно обоснованы и определены уровни готовности студентов к использованию украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия с позиции структурных компонентов отмеченного феномена, а именно: уровень исполнительской индифферентности (низкий), средний уровень, – исполнительской грамотности, исполнительской компетентности (высокий уровень).

Результаты, полученные нами в ходе констатирующего эксперимента, позволили наметить пути целеустремленного руководства профессиональной подготовкой студентов и разработать специальную методику использования украинских фортепианно-исполнительских

традиций в процессе применения которой повысилось качество профессиональной подготовки будущих учителей музыки. Разработана и экспериментально проверена поэтапная методика функционирования указанных традиций. Реализация методики использования украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия в профессиональной подготовке будущего учителя музыки проходила в четыре этапа. Первый этап – фундаментальный, обеспечил студентов глубокими теоретическими знаниями и дал ключевые знания за четырем смысловыми блоками; второй – синтезирующий, способствовал проверке теории путем практических воплощений традиционных требований разработанной методики с более глубокими знаниями по всем параметрам смысловых блоков; третий этап – рефлексивно-оценочный способствовал приобретению студентами умений анализирования и четвертый этап – креативный, дал возможность свободного применения методики использования украинских исполнительских традиций в собственной музыкальной лаборатории будущей деятельности учителя музыки.

Предложенная методика использования украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия структурирована четырьмя смысловыми блоками профессиональной подготовки будущих учителей музыки, которые дали возможность разносторонне готовить студента к его будущей музыкально-педагогической деятельности: оптимизация процесса осуществлялась за счет индивидуального подхода к профессиональной подготовке студентов; активизация формирования исполнительских умений на основе использования достижений украинских исполнительских традиций; выработка у студентов парадигмальных стандартов к художественному анализу музыкальных произведений за счет использования материалов украинских фортепианно-исполнительских традиций; приобретение умений отбора репертуара с его длительным сохранением.

В процессе внедрения методики использования украинских исполнительских традиций конца XIX – начала XX столетия в профессиональном становлении будущего педагога-музиканта удалось выявить заметные качественные изменения в профессиональной подготовке будущего учителя музыки.

Ключевые слова: украинские исполнительские традиции, методика использования, трансмиссия, профессиональная подготовка.

Voevidko L. Method of the use of Ukrainian performance traditions of end XIX – to beginning of XX century in professional preparation of future music teachers. – Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of pedagogical sciences after speciality 13.00.02 is a theory and method of music studies and musical education. it is the National pedagogical university of the name of M.P.Dragomanova. – Kyiv, 2010.

Dissertation is devoted to the problem of the use of Ukrainian performance traditions of the end XIX – to beginning of XX century in the education and teacher process of higher school from preparation of future music teachers. The history and theory analysis of scientific literature is carried out on investigated issue, maintenance, structure and dynamics of functioning of traditions, is exposed, found out the pedagogical terms of the use of Ukrainian performance traditions on modern educational space.

Scientifically grounded and certainly levels of formed of the use of Ukrainian performance traditions of the end XIX – to beginning of XX century from position of structural components of the noted phenomenon. The method of the use of Ukrainian performance traditions included for itself four stages, namely: fundamental, synthesizing, reflektivno evaluation, kreativniy, that enabled complex to incarnate a method in educational-educate process higher school. In the process of its application it was succeeded to find out a positive dynamics in professional preparation of future music masters. It is developed and inculcated in the education and teacher process method of the use of Ukrainian performance traditions of end XIX – to beginning of XX century in professional preparation of future music masters by higher educational establishments.

Keywords: Ukrainian performance traditions, method of the use, transmission, professional preparation.